

Objava vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Čena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1930, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 23. OKTOBRA (OCTOBER 23), 1936

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 210

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Rusija pošlje še ta teden sto aeroplanov španski vladi

Londonski odbor za nevmešavanje v Španiji bo obveščen ob koncu tega tedna, da sovetji odstopijo od tega odbora in bodo odprto pomagali španskemu ljudstvu. Strahovita borba za Madrid, ko je Franco, glavar fašistov, odredil, da mora glavno mesto takoj pasti, dočim brambovci demokracije z enako odločnostjo izjavljajo, da Madrid ne sme pasti.

Moskva, 22. okt. — Vest iz avstralskih virov se glasi, da sojetka vlada še ta teden pošlje sto aeroplanov španski vladi. Sovjetski vojni krogi so bili pozitivno informirani, da to številno letalstvo bo poslano na pomoč španski vladi za zmago španskega ljudstva nad fašizmom. Istočasno bo sovetjski zastopnik v mednarodnem nevtralnem odboru v Londonu formalno obvestil ta odbor, da je Sovjetska Unija odstopila od dogovora za nevmešavanje v španski civilni vojni iz razloga, ker se ga Nemčija, Italija in Portugalska niso držale, pač pa zalagajo fašiste z vsem bojnimi sredstvi in materialom od začetka civilne vojne.

Druga uradna vest se glasi, da ruski parnik Turksib odstopi proti Španiji s 3000 tonami železa, 1000 tonami sladkorja, 800 tonami rib, 500 tonami žita za otroke, 200,000 za konzerviranih jestevin in 1000 zabojni obleke. Vsa ta blaga je bila nakupljena s prihodki ruskih delavcev in de-

Thomas razgalil komunistično taktiko

Stranka podpira Roosevelta po navodilih iz Moskve

Philadelphia, Pa., 22. okt. — Norman Thomas, predsedniški kandidat socialistične stranke, je včeraj izjavil, da je ameriška komunistična stranka dobila navodila od tretje internacionale, naj indirektno podpira predsednika Roosevelta v sedanjih volilnih kampanjah.

Thomas je izrekel to obdobje, da na socialističnem shodu, katerega se je udeležilo okrog 1200 oseb. V svojem govoru je kritiziral predsednika Roosevelta, ker ni interveniral v prilogi Browderju, predsedniškemu kandidatu komunistične stranke, ko mu je drhal v Terre Haute, Ind., preprečila govor na tamkajšnji radiopostaji zadnji teden.

"Komunistični voditelji vodijo ofenzivo proti Landonu, da uverijo delavce, da je Landon edini sovražnik delavskega razreda," je rekel Thomas. "Tretja internacionala pričakuje izbruh nove svetovne vojne, v kateri bo po njenem mnenju posebej na območju sovjetske vlade, ki bodo naklonjeni Rusiji, toda od Landaona ne pričakujejo takega prijateljstva. Prepričani so, da bo v Ameriki formirana farmersko-delavska stranka po zgledu ljudskih front v Evropi, katero bodo lahko dominirali."

Konec stavke steklarjev v Pittsburghu

Stavka oblačilnih delavcev v Clevelandu

Pittsburgh, Pa., 22. okt. — Uradniki Zveze steklarskih delavcev so naznanili dosego dogovora na konferenci z reprezentanti Pittsburgh Plate Glass Co. in s tem je bila stavka, ki je izbruhnila v več tovarnah te družbe, končana. Kljub preklicu stavke se tristo delavcev v tovarni te družbe v Henryetli, Okla., še ni vrnilo na delo, kar pa je posledica nesporazuma. Stavkarji v tovarnah te družbe v Ford Cityju, Pa., Clarksburgu, W. Va., Mount Vernonu, O., in Creightonu, Pa., so bili informirani o končanju stavke.

Glenn W. McCabe, predsednik steklarske unije, je izjavil, da se bodo pogajanja glede sklenitve kolektivne pogodbe v drugih krajih, kjer ima kompanija svoje tovarne, nadaljevala.

Cleveland, O., 22. okt. — Dvesto organiziranih krojaških delavcev je zastavkalo, ko so se pogajanja glede zvišanje mezd 20 odstotkov izjalovila. V stavki je prizadetih pet podjetij, a se razširja na druga mesta v Ohiju.

"Sedeča" stavka je izbruhnila v tovarni Firestone Rubber Co. v Akronu, drugi dve proti Maple City Rubber Co. v Norwalku in Atlas Underwear Co. v mestu Piqua pa se nadaljujeta.

Domače vesti

Umrl v vinogradu

Geneva, O. — Andrej Znidaršič, star 64 let, je zadnje dni umrl v vinogradu, ko je trgla grozdje. Zadel ga je srčna kap. Doma je bil iz Starega trga pri Ložu na Notranjskem. Bil je član društva 5 SNPJ v Clevelandu in tu zapuša eno hčer ter sedem pastorkov in pastork. Med njegovimi pastorki je tudi Anton Vehovec, član clevelandске mestne zbornice.

Nov grob v Wisconsinu

West Allis, Wis. — Dne 21. oktobra je umrla Frances Martinšek, stara 48 let in članica društva 104 SNPJ. Tu zapuša moža, tri sinove, pet hčera, tri brate in pet sester. Pokopana je bila civilno.

Nova bolničarka

Detroit. — Emilija Bartel, članica SNPJ in bivša pevka pri tukajšnjem pevskem zboru Slavcu, je izdelala izpit za bolničarko. Služila bo v neki bolnišnici v Waukeganu, Ill. Pred kratkim se je poročila z Williamom Morrisom.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Po dolgi bolezni je umrl Ignac Terbič, star 59 let in rojen v Gričah pri Moravcih na Gorenjskem. V Ameriki je bil 33 let in tu zapuša ženo, — Anton Bohte, ki je bil pred nekaj dnevi operiran, se je vrnil iz bolnišnice in zdaj se zdravi doma. Operiran je bil na vratu, kjer se mu je zaplil kos stekla dne 8. septembra, ko je bil udarjen s steklenico.

Adamič napoveduje Rooseveltovo zmago

Pittsburgh, Pa. — "The Pittsburgh Press" je 21. t. m. objavil tri kolone dolg intervju z Louisem Adamičem, ki pravi, da je prepričan o zmagi predsednika Roosevelta in navaja svoje razloge, zakaj tako misli. Adamič je na petu po srednjepadnih državah. Njegovo turnejo je oskrbel revija The Nation.

Železničarji odobrili oklic stavke

Kompanija ignorirala odlok federalnega odbora

Chicago. — Uradniki štirih železniških unijs so naznanili, da se je velika večina članov izrekla za oklic stavke proti Chicago Great Western železnici. Vprašanje o oklicu stavke je bilo predloženo na glasovanje, ko je kompanija ignorirala odlok federalnega železniškega odbora, da mora plačati zaostalo mezd železničarjem na podlagi pogodbe, ki jo je sklenila z bratovščinami. Odbor je po preiskavi ugotovil, da družba dolguje železničarjem \$60,000, ker jim ni plačala zaostale mezde.

Prizadete organizacije so bratovščine strojevodij, kurjačev, izprevodnikov in spremnikov. Glasovanje o oklicu stavke je bilo končano zadnji teden in voditelji bratovščin so sedaj objavili rezultat. Glasovanja se je udeležilo 2300 železničarjev in izmed teh je 2177 odglasovalo za oklic stavke.

Družba je zdaj naznanila, da se hoče pogajati z reprezentanti železničarjev z namenom, da se spor poravnava na mirnem način. Od kar so bratovščine pristale, od izida teh pogajanj zavira nadaljnja akcija. Ako bo stavka izbruhnila, bo nedvomno zajela ostale unije železničarjev, ki niso zapletene v kontroverzo.

Browder se je umaknil iz Terre Haute

Unija za ameriške civilne svobodščine zapretila s tožbo

Terre Haute, Ind., 22. okt. — Organizirana drhal, ki je zadnji terek napadla Earla Browderja z gnili jajci in s tem preprečila njegov govor na radiopostaji, je včeraj ignorirala predsedniškega kandidata komunistične stranke, ko je zapustil Terre Haute po drugem porazu, ki ga je doživel v tem mestu. Nihče ga ni oviral, ko je zasedel vlak, a katerim se je odpeljal proti New Yorku.

Malo prej je Browder izgubil bitko na sodišču, ko je sodnik Albert Owens odklonil petico njegovih odvetnikov, naj izda injunkcijo proti krajevnim avtoritetam, da ne bodo mogle ovirati Browderjevih govorov. Sodnik je dejal, da injunkcija ni potrebna, ker je že prepozno.

Browder ni bil navzoč, ko je sodnik odklonil petico. Ostal je v hotelu, toda nastanil se je v drugi sobi potem, ko ga je policijski načelnik James C. Yates posvaril, da ga namerava drhal s silo izgnati iz mesta. Pri zajtrku je Browder nosil obleko, na kateri so se poznali madeži od klopotev in gnilih paradižnikov, a katerimi ga je napadla drhal prejšnji dan, ko je prišel pred radiopostajo.

Tri osebe so bile ranjene v spopadu, ko je drhal več sto oseb pregnala Browderja, ko je došel pred radiopostajo. On je pozneje izjavil, da je bila policija skrita v stranski ulici in je planila iz skrivališča s količki v rokah, ko ga je drhal obkolila.

Glavni urad Unije za ameriške civilne svobodščine v New Yorku je včeraj naznanil, da je instruiral svojega odvetnika J. H. Kinsburyja, naj vložijo civilno tožbo proti Ligji zakona in reda v Terre Haute, ker so njeni člani preprečili Browderjev govor na radiopostaji.

Kapital beži iz kantske province

Zarota finančnih interesov

Ottawa, Kanada. — V enem tednu je bilo potegnjenih pet milijonov dolarjev iz finančnih zavodov v provinci Alberti, kjer je na krmilu vlada socialnega kredita. Premier William Aberhart je obdolžil finančne interese zarote, katere cilj je strmo glavljenje njegove vlade pri prihodnjih volitvah.

"Finančni interesi so uvideli, da bi monopol zadnja ura, zato skušajo ustvariti paniko, da zbežajo ljudstvo," je rekel Aberhart in ponovno pozval ljudstvo, naj še nadalje podpira njegovo vlado. "Mi nismo nikdar nameravali odvzeti bogastva eni skupini in ga razdeliti med drugo."

Aberhart je namignil, da bo moral ponovno apelirati na federalno vlado za finančno pomoč v svrhu kritja bonde izdaje dva milijona dolarjev. Ko je iskal sileno pomoč pred nekaj meseci, je federalna vlada odklonila apel, ker ni hotel pristati na zahtevo glede federalne kontrole financ v Alberti. V svojih govorih Aberhart stalno poudarja, da je proti taki ustroji, ker bi lahko preprečila ustanovitve sistema socialnega kredita.

Sedaj je naznanil, da bo njegova vlada pričela izplačevati dividende pet do deset dolarjev na mesec v prihodnjem mesecu, "ali kakor hitro bo formirana potrebna ministrinja."

DVAJSET MILIJONOV ZA POLITIČNI BUNK

Republikanci iz d a j o \$142,857 na dan, demokracije nekoliko manj

DEŽELA BO RESENA . . .

Washington. — (FP) — Suvereni ameriški volilci bodo v letošnji volilni kampanji konzumirali za 20 milijonov dolarjev političnega bunka. To samo s strani starih kapitalističnih strank.

Kakor je zadnje dni naznanil Henry P. Fletcher, pravni svetovalec republikanskega narodnega odbora, bodo republikanci v tej kampanji potrošili za svoj predsedniški tiket \$8,636,000, od te vsote pa morajo dobiti še skoraj šest milijonov. "Od zdaj do kampanje potrebujemo milijon na teden," pravi Fletcher. Zda potrošijo na dan \$142,857.

O demokratih se sodi, da bodo potrošili okrog pet milijonov v tej kampanji ali skupno z republikanci nad 13 milijonov dolarjev. K temu je treba pridati še najmanj \$6,500,000, katere vsota bo potrošena po državnih in okrajnih kampanjskih odborih za izvolitev senatorjev, kongresnikov in državnih poslancev ter drugih funkcionarjev. Skupna vsota obeh starih strank bo znašala nad 20 milijonov.

Republikanski volilni buđet v znesku \$8,636,000 predvideva \$1,750,000 stroškov za "javne odnose" (radio, obvestne naprave, oglase in podobno), \$750,000 za preiskovalni oddelček (literatura, klamfanje govorov, etc.), \$284,000 za propagando med priseljenci, 250,000 za agitacijo med zamorci, \$100,000 za delavsko divizijo in \$1,250,000 za subvencioniranje državnih kampanjskih odborov.

Koliko denarja bo potrošila Coughlinova unijska stranka, se ne ve, toda skoraj gotovo okrog par stotisočakov. Komunisti bodo zbrali okrog \$60,000 in socialisti okrog polovice manj.

Yes, deželo še vedno rešujejo dolarji — za one, ki jih imajo. Za Roosevelta bodo tudi unijske potrošile precej stotisočakov. Če bi jih potrošile za organiziranje lastne stranke in izvolitev svojih zastopnikov v kongres in državne postavodaje, bi ne bili vrženi proč; kakor pa stvar sedaj stoji, bodo njih stotisočaki najbrž slabo investirani. V najboljšem slučaju bodo dobili — manjše zlo.

Injunkcija proti svobodi govora v Ark.

Mena, Ark. — V državi Arkansas, katero zastopa v senatu Joe Robinson, Rooseveltova desna roka, se goda čudne stvari. Tiranija in terorizem menda nista v nobeni državi toliko razširjena kakor v Arkansasu, predvsem v fevdalnem bombaznem pasu. V okraju Polk je zdaj okrajni sodnik suspendiral državno in zvezno ustavo z injunkcijo kolikor se tiče svobode govora. Dvema komunistoma, Edwardu Richardu in Arleyju Woodrowu je s sodnijsko prepovedjo prepovedal vsak shod v okraju Polk, "dokler to ali drugo kompetentno sodišče ne izda drugačne odredbe."

Policijske strojnice proti stavkarjem

Oakland, Cal. — K tovarni California-Cotton Mills, kjer delavci stavkajo že nad dva meseca, je oni dan prihrumelo 40 policajev, oboroženi s strojnimi. Stavkarje so razgnali na vse vetrove in enega aretirali.

Izdatki predsedniških kandidatov

Senatni odsek objavil vsoto prispevkov

Washington, D. C., 22. okt. — Predsednik Roosevelt je prispeval iz svojega žepa \$510 v kampanjski sklad. To je razvidno iz poročila, ki ga je včeraj objavil poseben senatni odsek. Roosevelt je dal \$500 demokratskemu odboru v okraju Dutchess v državi New York, \$10 pa je šlo za poštnino.

Landonov kampanjski odbor je prejel \$163,480 in potrošil \$164,572 pred in na konvenciji republikanske stranke v Clevelandu, ki ga je nominirala za predsedniškega kandidata.

Polkovnik Frank Knox je poročal senatnemu odboru, da je njegov odbor prejel \$133,818 in potrošil 143,259. On je osebno prejel \$35,754, potrošil pa je \$35,557. Ta vsota je bila potrošena v teku kampanje, ko se je potegoval za predsedniško nominacijo republikanske stranke, ki pa je imenovala Landaona.

Norman Thomas, socialistični kandidat, je poročal odboru, da je njegova stranka zbrala vsoto \$5614, potrošila pa je do tistega časa \$6504.

John Zahn, predsedniški kandidat "Greenback" stranke, je prejel \$1, potrošil pa je \$250.

Istočasno je Ameriška liga svobode objavila svoje poročilo o izdatkih. Ta organizacija je od januarja prejela \$419,282, potrošila pa je \$461,851.

Objavljena so tudi imena posameznikov, ki so prispevali velike vsote Landonovemu kampanjskemu odboru. F. L. Belin, Scranton, Pa., je prispeval \$2500, Frank Altschul, New York, \$2500, L. S. Rockefeller, New York, \$2000, J. H. Whitney, New York, \$2500, Frank Phillips, Bartlettsville, Okla., \$2500, H. P. Bingham, \$2500, Nelson Rockefeller, New York, \$2500.

Revolta kipi med jeklarskimi sužnji

Zastopniki kompanijskih unij grizejo gospodarja

Pittsburgh. — (FP) — Vsake stvari je enkrat konec, tako bo tudi kompanijskih unij v jeklarski industriji, če znamenja niso goljufiva. Da so se zastopniki kompanijskih unij naveličali biti lutke svojih bossov, je gotovo. Na posebnem sestanku, katerega se je udeležilo 125 zastopnikov 27 kompanijskih unij, so v tem distriktu ustanovili distriktno organizacijo, kar je proti vsem predpisom jeklarskih magnatov. Zahtevajo zvišanje plač za \$1.24 na dan in druga izboljšanja.

Na tem sestanku je bilo tudi zaključeno, da brez splošne organizacije ne bodo prišli nikamor. Deloma v ta namen se bo v bližnji bodočnosti vršila splošna konferenca zastopnikov kompanijskih unij, od katerih so že mnoge z eno nogo v Zvezi jeklarskih delavcev. Vršili se bodo tudi pokrajinski sestanki ali konference.

Zadružni shod v dvorani SNPJ

Chicago. — Prihodnji ponedeljek zvečer, 26. okt., bo v dvorani SNPJ govoril Henry J. May, tajnik Mednarodne zadružne zveze s sedežem v Londonu. Shod prireja češka druga, ki ima trgovino na Crawford ave. in W. 27. st. May je prišel v Ameriko na zadružni kongres in študiranje ameriškega zadružništva. Govoril bo o mednarodnem zadružnem gibanju.

NOV RAZVOJ V JEKLARSKI INDUSTRIJI

Jug postaja važen sektor za jeklarske magnate

NOV OREH ZA DELAVSTVO

New York. — (FP) — Amerika je na pragu nove jeklarske fronte z jako širokim pomenom. Nov jeklarski sektor vstaja na jugu, kjer so jeklarski magnati pričeli graditi nov imperij. Sledijo tekstilnim baronom, ki so opustili tovarne na severu ter obrate premestili na jug, kjer uživajo mnoge ugodnosti, med njimi tudi ugodnost "poslušnih delavcev."

Ekspanzijo jeklarske industrije na jugu prinašata v glavnem dva faktorja: rapidna industrializacija juga, kar pomeni nov trg za jeklo in železo, in "delavsko vprašanje". Seveda so še drugi faktorji ali vabe, toda omenjena sta glavna.

Na jugu sta aktivni dve skupini jeklarskih baronov. Ena in glavna je U. S. Steel korporacija, oziroma njena podružnica Tennessee Coal, Iron & Railroad Co., katere je pričela z velikim ekspanzijskim programom. Zgradila bo dve bateriji koksovih peči, tri moderne valjarne neprenehajoče vrste, dve za valjanje aurovega železa in eno za široke plošče, nadalje tovarno za pretapljanje železa (blooming mill) in nov departament za pločevino. Vae skupaj jo bo stalo 29 milijonov in bo vzelo 17 mesecev za izgotovitev.

Kadar bo U. S. Steel pognala koleaje v teh novih tovarnah, se bo lahko v precejšnji meri odahnila. Pittsburski in garryski sektor ne bosta več igrala tako važne vloge, vsaj pa organiziranje jeklarskih delavcev v teh sektorjih ne bo imelo tistega terora za družbo, ako bo imela proste roke na jugu. In ta faktor je gotovo igral zelo važno, ako ne odločilno vlogo, da je jeklarski trust pričel z ekspanzijo na jugu, kjer računa, da bo delavstvo vedno ostalo — poslušno. V tem se seveda lahko moti, vsaj pa jeklarski kampanjski odbor deluje na to, da se račun vnese. Tudi v Birminghamu, kjer je center jeklarske industrije na jugu, odbor vodi agitacijo za organiziranje jeklarskih delavcev.

Glavni konkurent jeklarskega trsta je Republic Steel Co., ki se najhitreje razvija in je tretja največja jeklarska skupina. Sploh predstavlja ta družba najagresivnejšo skupino v jeklarski domeni. Stalno se kombinira ali spaja s kakšno družbo, katero prej ali slej pogoltno. Prav sedaj ji leze po grlu Gulf States Steel Co., ki je največja neodvisna jeklarska družba na jugu. Absorbirala je že 34% njenega kapitala in ne bo dolgo, ko preide pod kontrolo Republican Steel.

In slednja bo dobila z Gulf States Steel pravi zlahtni kamen: bogate premogovnike in železišča, ki predstavljajo več kot 300 milijonov ton premoga. Nadalje bo prišla do 1600 akrov železne rude, šest modernih "furnezov" in novo topilnico železa. V istem kraju Republican Steel že poseduje bogate zaklade apnenca, dolomitne rude, premogorove in železne rudnike. Z absorbiranjem Gulf Co. bo dobila vse pogoje, da bo postala največja industrijska kombinacija na jugu. Poleg tega bo dobila tudi vrata odprta na južnoameriški trg, kjer ima Gulf v več državah svoje agencije — prav ono, kar potrebuje Republican Steel.

(Daje na 3. strani.)

...ne organizirane
katične in mornarske de-
te na zapadu, bo v nedeljo,
sept., objavila rezultat stav-

...istočasno je tudi Krzycki izjavil, da kot socialist ne more podpirati drugih kandidatov kakor socialistične. Hillman, predsednik unije, je zanikal, da bi bil on avtor dotične vesti.

Copyright 1995, The American Tobacco Company

ies - la
BOGATEGA, ZREL

je torej, da je ta razvoj upravljen kot odgovor na zahtevo, da se nudi mladini več šolskih priložnosti. Imamo mnogo krajev, kjer ni rednih kolegijs in kjer je vprašanje višje izobrazbe spojeno z visokimi stroški za starše. Kjer pa so uvedli "junior college," more fant ali dekle ostati doma, dokler ne dovrši dveh kolegijskih tečajev. V 27 državah je "junior college" del javnega šolskega sistema brez oholine. Seveda je tudi mnogo privatnih "junior colleges."—F.L.I.S.

Lucky za Vas

—Je Lahka Kaja!

IZOGNITE SE PREVELIKI OZIRNOSTI
Izberite Lahko Kajo!

Ke vlečete svojo Lucky, imate več kot ušitek njene-
nega finega tobaka in
srednjih listov . . . Imate
tudi zadovoljstvo v zavesti,
da se prijetna vašemu grlu.
Kajti se lahka kaja . . .
Lucky Strike!

Za vas, ki želite boljših stvari v življenju!

Izjte, kadite in bodite veseli — toda sezite po lahki kaji — sezite po Lucky! Kajti izbira lahke kaje je resnična zmernost — dober okus in dobra presoja — dobri posli skoz in skoz. Dobri posli za grlo in za nežne glasovnice. Dobra zaščita proti draženju in kašlju. Samo Lucky Strike kadilci se veselo te zaščitite — zaščitite, ki jo nudi proces "It's Toasted". Zato je dobro kaditi Luckies, ker so lahka kaja. In ker govorimo o Luckies — kaj če bi eno sedaj?

★ ★ **ZADNJA NOVICA!** ★ ★

14 Potnikov, Letečih Proti Obali, igra "Sweepstakes" v Zraku

Nebu je meja v Vaših Lucky Strike "Sweepstakes." 14 potnikov, letečih proti zapadu v novem, razkošnem American Airlines zastavnem letalu s posteljami, ni hotelo pogrešiti zabave s "Sweepstakes." Strčnica Beatrice Drader je vsem s dopisnicami prišlo na pomoč. Nato je odpotela vstopnice iz Memphis.

Ali ste se vi že pridružili? Ali ste dobili vaše okusne Lucky Strikes? Naravnajte na "Your Hit Parade" — ob sredah in sobotah zvečer. Poslušajte, sodelite in primerjajte melodije — potem pa poskusite vaše Lucky Strike "Sweepstakes."

In če še ne kadite Luckies, kupite danes zavoječek in jih poskusajte. Mo-
goče nečesa pogredate.

Luckies — lahka kaja

BOGATEGA, ZRELEGA DELA TOBAKA — "IT'S TOASTED" •

Copyright 1941, The American Tobacco Company

KRIŠTOF DIMAČ

Spisal JACK LONDON. — Iz angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

Odpri je žepno uro in na notranji strani pokrova je Dimač zagledal prilepljeno sliko svetloase žene, med dvema smejočima se otroškima obrazkoma.

"Dečka?" je vprašal.

"Deček in deklica," je ponosno odgovoril Karson. Fant je poldrugo leto starejši. Vzdihnil je globoko. "Oba bi bila lahko starejša, vidiš, pa sva z ženo morala čakati. Bolna je bila, revica. Pljuča. Pa se je postavila smrti po robu. Neverjetno, kajne? Bil sem uradnik, železniški uradnik v Chicagu, ko sva se poročila. Njeni starši so bili jetični. Zdravniki takrat niso vedeli kaj prida. Rekli so, da je bolezen podedovana. Vsa njihova družina je bolehal za jetiko. Drug od drugega so jo nalezili, ne da bi vedeli. In mislili so vsi, da so bili bolni rojeni. Usoda. Prva leta sva živela pri njenih starših. Jaz se nisem bal. V moji rodbini ni bilo sledu jetike. In vendar sem jo naposled dobil tudi jaz. Pa sem začel premišljevat. Da je bolezen nalezljiva, to je jasno. Nakopal sem si jo s tem, da sem dihal njihov zrak.

Pa sva govorila z ženo o tem. Potem sem opustil domačega zdravnika in vprašal za svet novodobnega strokovnjaka. Potrdil je moje naziranje in dodal, da je za naju najboljši kraj na svetu Arizona. Pobralla sva šila in kopita in odpotovala tja — brez denarja, brez vsega. Dobil sem delo kot ovčji pastir, njo pa sem pustil v mestecu. "Pljučno mestece" sem mu rekel, kajti bilo je nabito polno kašljajočih bolnikov.

Kajpada življenje in prenočevanje na svežem, čistem zraku mi je takoj začelo krpiti moje zdravje. Po cele mesece sem bil včasih ločen od žene. Pa vaelej, kadar sem se vrnil, je bila videti šibkejša in slabša. Ni ji hotelo na bolje, pa ji ni hotelo. Toda imela nista slame v glavi, znala sva se učiti od življenja. In tako se je vdala mojemu prigrvarjanju ter šla z menoj in mi pomagala pasti ovce. Cela štiri leta, pozimi in poleti, v mrazu in vročini, v snegu, ivju in kar je že bilo, nista niti enkrat spala pod streho, ampak vedno v šotoru, ki sva ga zjutraj zvala in vzela s seboj. In da bi ti videl spremembo! Ogorela kakor jagoda, žilava kakor Indijaneec in čvrsta kakor sirova koža. Ko sva mislila, da sva ozdravljena, sva se odpeljala v San Francisco. Pa je bilo še prezgodaj. Pri prihlu sva se obrnila in zbežala naravnost v Arizono, nazaj k ovcam. Se dve leti. Tedaj so bila najina pljuča povsem zakrpana. Popolnoma zdrava. Vsa njena družina je pa izumrla. Niso naju hoteli poslušati.

Potem sva dala mestu slovo za vselej. Brskala sva nekaj tam po tihoceanski obali in južni Oregon nama je bil prav po godu. Pa sva se naselila v dolini reke Rogue. Jabolka! Ej, tam so krašni kraji za pridelovanje jabolk, pa menda nihče ne ve za to. Pomalem sem si pridobil kmetijo, farmo, po štirideset sem dal za oral. Čez deset let bo oral k oralu vreden petsto. Pa sva tudi gibal, da je bilo kaj. Je treba denarja za tak začetek, midva ga pa nista imela. Z delom svojih rok sva si morala prislužiti hišo in hlev, konje in pluge in vse ostalo. Ona je dve leti poveljala v šoli. In potem je prišel deček. Pa takrat sva že stala na trdnih nogah. Oh, da bi ti videl tista drevesa, ki sva jih vsadila! Sto oralov jih je in zdaj so že skoro dorasla. Na žalost je vse to šlo počasi, dolg pa se je grmadil hitro, menda tudi ponoči. Zato sem pa zdaj tukaj, vidiš. Če bi ne bilo zaradi otrok in dreves, bi prišla tudi ona sem. Ona ravna domačijo, jaz pa sem tukaj, milijonar — če Bog da."

Z očmi, polnimi srečnih sanj, se je ozrl preko ledene, v solncu se lesketajoče površine na zeleno jezersko gladino, obšel s pogledom

nasprotni breg, pogledal še enkrat na fotografijo in zamrmral:

"Izvrstno dekle je, moja ženka, vztrajna. Ni hotela umreti in ni hotela, ta moja mala junakinja. Sama kost in koža jo je bilo tedaj, pa iskrica življenja na sred, ko je prišla ovce past. Pa tudi zdaj je še drobna. Nikoli ne bo debela. Ampak njena drobnost je najzljajša, kar sem jih kdaj videl, in ko se povrnem, ko bodo drevesa začela roditi in bosta otroka že hodila v šolo, bova šla malo pogledat Pariz. Meni sicer ni kaj posebno do tistega kupa hiš, ona pa svoj živi dan o njem sanjari."

"In tukaj je zlato, ki ti bo utrla pot v Pariz," je zagotovil Dimač. "Samo do njega moramo, to je zdaj naša naloga."

Karson je pritrdil blestečih oči. "Pravim, tista naša farma je najkrajšnji sadovnjak na tihoceanski obali. Podnebje izborna. Najina pljuča tamkaj ne trpe. Sam veš, da morajo biti taki ljudje jako previdni, ko si izbirajo stalno domovanje. Ako bi ti kdaj mislil na redno in mirno življenje in bi se hotel kje ustanoviti, tedaj pridi in oglej si našo dolino. Toliko ti povem! In ribja lovija! Reci mi, ali si že kdaj ujel petintrideset funtov težkega lososa na trnek za kline? To ti je bilo dela, fant, to ti je bilo otepavanja, preden sem ga izvelel."

"Štirideset funtov sem lažji ko ti," je rekel Karson. "Daj, grem jaz naprej."

Stala sta na kraju razpokline. Bila je ogromna in stara, široka najmanj sto čevljev. Njeni boki so bili poševni in izlizani, nekaj ostri robovi pa zaokrogljeni. Na tem mestu se je preko razpokline bočil premostek iz stlačenega, napol oledenega snega. Dna razpokline ni bilo mogoče dosegati in kje se opira sneženi most, tudi ne. Ker je solnce vanj pripekalo, se je neprestano tajal in krhal. Človek bi mislil, da zdaj zdaj zgriji v črno globino. Opazila sta na njem sledove celih vogalov, ki so se že odkrili in strmoglavili v glob. Celo tedaj, ko sta ga motrila, se je odlomila pol tone težka kepa in buhnila navzdol.

"Kar nič vabljiv ni tale mostek," je mrmral Karson in pomenljivo majal z glavo. "Tako zoprn je, kakor da bi jaz ne bil milijonar."

"Ni drugače, otipati ga morava," je rekel Dimač. "Saj bova kmalu na drugi strani, se mi zdi. Nazaj ne moreva. Tu prenočiti ne moreva. Druge poti pa ni. S Čokom sva pregledala razpoko celo miljo navzgor. Seveda, ko vsa takrat lezla čez, je bil ta sneženi most bolj trden."

"Oba hkratu ne moreva čez," je rekel Karson in prijel za svitek vrvi, ki ga je Dimač nosil preko rame. "Ti počakaj. Vrv in cepin bom vzel s seboj. Daj mi roko, da se bom laže spustil na naš slavi most."

Počasi in z največjo previdnostjo je zdrknul na snežno hrbtišče, ki je bilo več čevljev niže nego robovi razpokline. Tam je obstal in še enkrat pogledal, ali je njegova oprema v redu. Na hrbtu je nosil sveženj z najnujnejšimi potrebščinami. Okoli vratu je imel namotano vrv, tako da mu je počivala na plečih. En konec si je pritrdil k pasu.

"Pol svojega milijona bi odrinil, če bi se od kod zvelo podjetje za zgradbo mostov," je rekel šaljivo. "Pa nič ne maraj. Jaz sem ti kakor maček."

S cepinom, ki ga je držal v desnici, in s palico, ki jo je držal v levi, je kakor plesavec na vrvi, s steklenimi rokami lovil ravovesje. Stopil je z eno nogo naprej, pa jo je takoj zopet pritegnil. Malo je manjkalo, pa bi bil omahnil!

(Dalje prihodnjik.)

Anna P. Krasna:

Z novimi očmi

Zanimivo je, kako nenadno človek odkrije včasih, da je dobil nove oči! To ni šala, je resnica. Zgodilo se je, da sem si pred nedavnim zazelela kratkih počitnic ven iz mestnega tršča, stran, daleč stran od svojega vsakdanjega posla. Pa sva šla s Krasnom v Penno, najin bivši domači kraj v Ameriki. Jaz sem bila odstopna dalj nego on, ali nov vtis, ki ga je napravil nanj prej tako dobro znani kraj, me je skorada spravil v smeh.

"To je tako majhno, tako podezelsko," je dejal, ko sva izstopila v Johnstownu. "Včasih se mi je zdelo še nekam primerno, zdaj se mi pa vidi poleg vsega še zanemarjeno."

"Povodenj so imeli," sem dejala, ko mi je neizmerna tihoata znotraj in zunaj postaje vzbujala misli na naš kot v Babilonu, mimo katerega neprenehoma, noč in dan, rolni nikdar prekinjen življenje velmesta. Spomnila sem se vedno tekočih prog — ne, v New Yorku ni treba čepeti na postaji, če pride človek zgodaj zjutraj v mesto, New York je zmirom na kolesih.

Ali dospeli smo le. In tisto nedeljsko jutro je bilo krasno. Parkhill je še spal, po grmovju je blestela težka rosa. Steza po hribu se mi je zdelo še bolj razrita kot kdaj prej in kar umeti zgodaj zjutraj v mesto, New York je zmirom na kolesih.

Tu pa smo ždeli po klopih in veliko dolgočasje je viselo nad nami. Sempatja je privozil kado z avtom in poiskal med čakajočimi svojce ali pričakovane obiskovalce. Nekateri, ki niso šli daleč, so klicali zehajoče šoferje takšijev. — Informirala sem se glede tega tudi jaz, toda ni se mi zdelo vredno plačati skoro polovico toliko vožnje iz Johnstowna do Parkhilla, kakor iz New Yorka sem. Tako oderuštvo v transportaciji! Saj morajo imeti ljudje svoje avte, kakršnekoli, da la teče!

Po dolgem čakanju sva vseeno pričakala Parkhill bus. Vožnja v eno smer dvajset centov in za tiste pičle pol ure vožnje se je treba še presedati in čakati, če je treba, na drugi bus. V New Yorku se vozijo ljudje na delo in z dela po dvajset in več milj daleč za nikel ali dime v eno smer. In so prej na mestu, nego se človek končno pripelje na parkhillski hrib iz Johnstowna.

Ali dospeli smo le. In tisto nedeljsko jutro je bilo krasno. Parkhill je še spal, po grmovju je blestela težka rosa. Steza po hribu se mi je zdelo še bolj razrita kot kdaj prej in kar umeti zgodaj zjutraj v mesto, New York je zmirom na kolesih.

Petrovičev vrt, lepa drevesa, trdna brajda, cvetje, sadje, pe-

rutnina, pujsi, domači čuvaj, vse mi je namah vrnilo nekaj starega občutja podezelskega življenja in miru. Po dolgem času sem zopet kramljala z rojaki in spočetka sem nameravala obiskati mnogo znanih rojakov in bivših kulturnih in društvenih sodelavcev po okoliških naselbinah.

Toda čemu se utrujati? Zanje ne pomenim več mnogo in jaz svet nerada nadlegujem z nepričakovanimi obiski. Napravila sem se v mesto samo enkrat in to z namenom, da stopim do starega znanca, ruskega sodruga dr. Ryeskega. Ko sem prišla v njegov urad, sem izvedela, da je že pred dvema letoma preminul. Novica me je čudno presunila. Mož se mi je bil ob priliki prejšnjega obiska priporočil za kake osebnosti in poročila o delovanju radikalnih grup duševnih delavcev v New Yorku. Ustregla sem mu komaj z nekaj pozdravi, ker moje razmere so bile pač take, da nisem imela časa posecati sestankov krožkov literatov in drugih skupin kakor bi bila rada, in tako malo sem tudi imela časa za poročanje.

Po mojem prekinjenem udeleževanju v socialistični stranki si je moč čisto prizadeval, da me pridobi za komuniste, ne za politiko, ampak za ženske, mladinske in literarne aktivnosti. Ponudil mi je velikodušno na razpolago svojo bogato in obširno knjižnico v svrhu literarnih študij. Jaz se, žal, njegove dobrohotnosti nisem mogla poslužiti, ker me je kmalu po bančnem prazniku kriza prisilila, da zapustim dom med hribi.

Vozeč se iz mesta nazaj na Parkhill sem vnovič prebrskala vse posebnosti, s katerimi me je bil pokojni sodrug seznanil, ko sem držno razpokala kukavičje politično gnezdo, v katerem so bili zapleteni sodrugi, ki me menda vsled tega še zmirom smrtno sovražijo, nekateri prav brez vzroka, ker so bili, siromaki, v resnici krivi le v toliko kolikor so šli slepo na limanice "master mindom."

Tudi sodrug Ryesky je priznal, da ni bil vedno tako pošten glede socialističnih principov, kakor bi bil moral biti — v prejšnjih letih, ko ni bilo v okraju aktivnih soc. klubov, so vsi "sodrugji," ki so imeli kaj političnega zanimanja, ribarili v skupnih vodah. Pa je moje tako enostavno in vidno odkritje povzročilo toliko sovraštva in črnenja moje osebnosti! Kakor da sem zakrivila velik zločin, ker sem se drznila strgati politično masko z rdeče pobarvanega "stand-by." Ryesky se ni nič jezil. "V Rusiji bi me bili ustrelili," je rekel, "in taka taktika je edina, ki more braniti delavca in njegove politične ter socialne pridobitve pred izdajicami, ki ne nosijo v sebi interese splošnosti, ampak samo spekulativno misel za lasten dobrobit."

Tista stara verska, da je en grešnik, resnično spokoren, vreden devetindeset pravičnih, je torej sem pa tja na mestu, a vsakemu spokorniku tudi ni verjeti — kaj če grehe le globlje zagrebe?

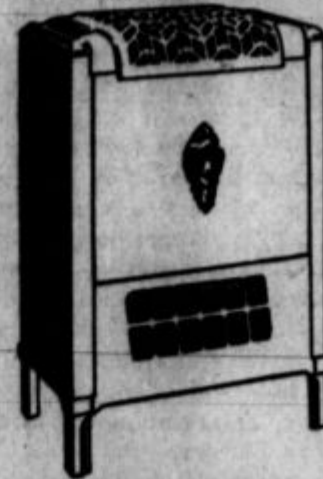
Naše počitniško vreme se je kmalu skisalo in dež je lil prav do časa odhoda. Pot nazaj je bila enako združena z nekaj nevihtami, nekje smo zabredli v pravcato povodenj, a končno je sijalo solnce in uživali smo lepo vožnjo preko pennsylvanski polj, hribov, gozdov, naselbin, rek, trgov in mest. Radi še omenjenih neprilik pa je naš Greyhound prigruncal v Novi York šele nekam pozno po polnoči. Glavne ulice so bile vkljub pozni uri še živahne in subway je mrgolel zakasnelih veseljakov in zabavo-iskalcev. Vsakdo se je pač nadejal dolgega počitka čez nedeljski dopoldan.

Mene je gnul spanec, a ko sem si doma privoščila po smrečju dišečo kopal, nisem bila kar nič več zaspana. Treba je bilo pokramljati z grlico, ki je sirota, ves teden samotarila, obenem pa nekoliko pretehtati vtise preden izgube pomen in barvo. Jaz sem menila:

"Morda ni narodno niti lepo, ali jaz se počutim nekako all right takole kot zdaj. Z narodom je tako kot s sorodniki, dokler hodiš samo na obiske, ostane prijateljstvo toplo, drugače — well, jaz čutim zdaj prav toplo

Za Prodajalne in s Pečjo-Greta Stanovanja

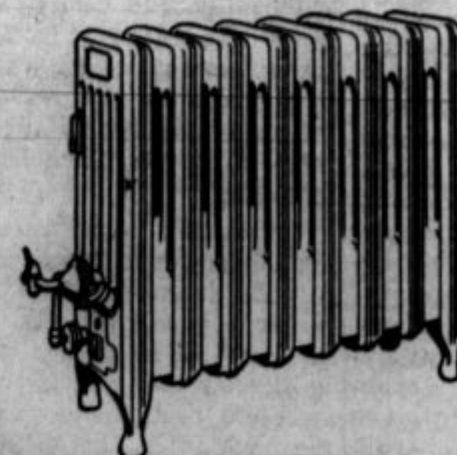
PLINOVA GORKOTA

Krožni grelec

Instaliran v prodajalno ali v stanovanje, ta kompaktni, zanesljiv grelec preskrbi zdravo gorkoto ob času in na prostor kamor želite.

• Kakršnekoli vrste je vaš problem gretja, se dobi ene ali druge vrste plin, da reši to uganko. Brez skrbi in čista plinova gorkota odpravi vsako staromodno sitnost gretja. Nabavite si fakte o gretju s plinom. Pošljite nam spodnji kupon.

Plinoparni radiator

Samostojno vsebuje gorkotni komad. Vsak radiator nareja svojo plinoparo. Se dobi v različnih velikostih.

THE PEOPLES GAS LIGHT AND COKE COMPANY
Telephone WABash 6000

Storite to takoj
Pošljite
kupon
za popolna
pojasnila

Prosimo pošljite mi popolna pojasnila o krožnem gretju in Plinoparnem Radiatorju s prostim preračunom koliko bi me stalo ako bi mi enega instalirali.

Ime _____
Naslov _____
Mesto _____
Telefon _____

do hribov, a že sama misel, da bi se morala vrniti v tisto majhnost, mi vsiljuje čudno mrzno do vsega, kar sem tam doživela in preživela."

Krasna se je smejala:

"Naglo si se odtujila — jaz tudi. Tako je, če se razgleda človek po tem, kar je bilo, z novimi očmi. Včasih se je zdelo vse domače, vsak grm je nudil kratkočasje, ko je se človek lomil gor in dol po tistih razdrapanih potih in stezah, vsak glas, se je zdelo, je dajal kraju živahnost."

"In vsakokrat, ko si se vračal črn in upehan z dela, se mi je zdelo prav tako praznično v duši, kakor tu, ko se vozim s tisoči z delovnika domov k počitku in v prijetnosti prostega časa večera. Gledala sem soseda, ko je prihajal po hribu z dela, in nisem mogla videti drugega ko neko nepojmljivo tihoto čez in čez — domov korakajoči sosed je bil tihožitni del slike, ki je ležala razprostrta v mraku in trudnobi. — Kje je tisto življenje, v katerem sem lahko zapela in čutila, da živim, ne v osamellem kraju, ampak v sredi sveta samega?"

"To je v spominu in mislih, oči ne bodo tega nikdar več videle," je rekel Krasna in meni se je zdelo, da je povedal veliko resnico.

NEKDO MORA VEDNO PLAČATI

V teh dneh stalnega naraščanja cen življenjskih potrebščin in visokih davkov je zelo pametno preštudirati in se počuti, kako biti previdnim in hraniti, kar moramo vedno mi plačati za zanemarjenost, brez izjeme za kaj se gre in kaj smo uničili ali zanemarili. V oglaševalni kampanji v listih, kako hraniti in vrniti vse prazne steklenice mleka pravi mlečna industrija: "Nekdo plača, kadar razbijete ali uporabite za druge svrhe kakršnekoli posodo, nadomestilo je dodatni trošek v produktivni posložitvi. To velja enako tudi za vaše prazne steklenice mleka. Ako jo razbijete ali če je ne vrnete, samo ob sebi to povzroča ceno mleku. Prav zagotovo umite me in vrnite me vašemu mlekarju ali v prodajalno, kamor ste kupili mleko."

Zdravnik vam pove, kako se varujete prehlada

Slavni zdravstveni specialist pravi, da 80% vseh ljudi v tej državi je prehlajen. On priporoča, da je "glavni" varnostni postopek, a tem da odločite odgovornost, kar pomaga ved ali manj.

HUMOR

Najnovejša škotska

Mlad Škot in mlada Škotka sta se vzela. Na poročno potovanje sta jo mahnila v London.

Ko sta tako pohajkovala po prestolnih ulicah, sta prišla tudi do neke slaščičarne. Tedaj se je mož nečesa spomnil: stopil je v trgovino, kupil kos čokolade in jo pokazal svoji ženi. Le-ta se je nasmehnila; veselila jo je tolikšna pozornost.

Tedaj je Škot odlomil kosček čokolade, ga dal svoji ženi, vse drugo je pa spet zavil in skrbno spravil v žep čes:

"Tole, ljuba moja, bova pa prihranila za najine otroke!"

Neizprosni vajenec

Schulze & Co. sta dala v liste oglas, da sprejmeta strojeopisko. Drugo jutro jih je stala cela vrsta pred trgovino, čakaje, da pridejo na vrsto.

Schulze je nekaj časa kandidatke sprejemal in preizkušal, potlej si pa ni znal več drugega pomagati, kakor da je strogo naročil vajencu, da ne sme nikogar pustiti k njemu. Prav nikogar!

Proti poldnevju je prišla neka starejša dama odločne zunanosti in je po vsaki ceni hotela h gospodu Schulzeju, češ da mora osebno z njim govoriti. Toda vajenec je imel že ure in ure na jeziku samo en odgovor:

"Danes ne, gospodična..."

"Če vam povem, da moram z njim govoriti!" je ogorčeno protestirala dama. "Njegova žena sem!"

"Danes ne, gospodična..." je dobila neizprosni odgovor.

Kakor se vzame

— Gospodična, če bi vas poljubil, ali bi zakričali?

— Hm, kakor se vzame. Če bi me močno stisnil in spretno držali, bi sploh ne mogla kričati.

Spreten agent

— Lahko ste veseli, gospod, da sem vas končno sprejel. veste, da sem vrgel danes skratke pet agentov?

— Seveda vem, saj sem bil vedno jaz.

NIKAR ME NE UNČITE KADAR SEM PRAZNA

Nekdo mora plačati kadar me razbijete, ali me uporabite za druge svrhe, nadomestilo zviša produktivne stroške. To velja za vaso prazno steklenico mleka. Gotovo me vrnite in vselej me vrnite vašemu mlekarju ali pa prodajalcu od katerega ste kupili mleko.

HVALA VAM

Ali ste naročili na dnevniki "Prosveto"? Podpišite svoj list

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. D. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
CHICAGO, ILL.